

VOCAL NEUTRA

• En **noms** i **adjectius**, la vocal neutra final s'escriu:

NORMA	EXEMPLES	EXCEPCIONS
amb e en els masculins	home, sostre, el cove, pobre noi...	dia, poeta, espia
amb a en els femenins	dona, ombra, la cova, pobra noia...	febre, mare, torre, llebre, classe, frase
amb es en els plurals	homes, dones, sostres, ombres, els coves, les coves...	

• En **verbs**, si l'últim so és una vocal neutra s'escriu **-a**; si és el penúltim so, s'escriu **-e**.

cantav a	apreni a	sortiri a
cantav es	apreni es	sortiri es
cantav a	apreni a	sortiri a
cantàv em	aprení em	sortirí em
cantàv eu	aprení eu	sortirí eu
cantav en	apreni en	sortiri en

• Quan la vocal neutra és al radical, i no a la terminació, cal veure si hi ha algun mot de la família que tingui tònica aquesta vocal:

queix**a**lada   queix**a**l
menjar   tu menges

• Les alternances **a/e** que hem vist en les terminacions de noms, adjectius i verbs poden comportar alguns altres canvis ortogràfics:

c/qu	<i>vaca / vaques</i>	<i>pesco / pesquen</i>
j/g	<i>taronja / taronges</i>	<i>passeja / passeges</i>
ç/c	<i>plaça / places</i>	<i>venç / vencen</i>
g/gu	<i>amiga / amigues</i>	<i>amaga / amaguen</i>
gu/gü	<i>llengua / llengües</i>	
qu/qü	<i>Pascua / Pasqües</i>	

9 Escriu aquestes paraules en singular:

les cases	les balances	les places .....
els arbres	els poetes	els vespres .....
les aigües	les quadres	les llebres .....
els diumenges	les frases	les formigues .....
les mares	els mobles	les platges .....
les granges	els rellotges	les febres .....
les comarques	les torres	els quadres .....
els vidres	les mosques	les pastanagues .....
les classes	els espies	les llotges .....

10 Escriu els plurals d'aquests grups:

una casa maca	l'enveja i la venjança .....
un moble negre	la truja i la vaca .....
el pollancre i la palmera	el teatre i el cinema .....
la paraula i la frase	el lladre i la bruixa .....
el prestatge i la balança	la boca i la llengua .....
la llança i la fletxa	la plaça i la platja .....

11 Escriu al final de la línia la forma completa dels verbs incomplets:

Arribà el moment esperat i temut que haví♦m de deixar la casa paterna .....
 per anar al col·legi de monges de Barcelona, el mateix on la nostra mare i
 les seves germanes haví♦n estat educades i on ara nosaltres al nostre torn .....
 haurí♦m de passar també uns anys com a internes. ....

A mesura que s'acostav♦ el dia de la nostra marxa, mentre fèi♦m els .....
 equipatges i ordenàv♦m la nostra roba de col·legiales, l'excitació anav♦ .....
 creixent. Haví♦m d'anar a prendre l'express a Figueres. ....

El Cinto ens esperav♦ amb la seva tartana a la plaça ombrejada de .....
 plàtans. Els únics viatgers é♦m nosaltres: la mamà, la Mercè i jo. El papà .....
 s'havi♦ quedat a casa amb els petits; sembl♦ que el vegi, fent-nos adéu .....
 amb la mà des del balcó. ....

Encara no sé com sóc, de Maria dels Àngels Vayreda

12 Els espais buits d'aquestes paraules corresponen a les vocals A, E. Agrupa les parelles de paraules de la mateixa família.

mon♦da	tit♦llaire	.....
pr♦ssec	pr♦sseguer	.....
tit♦lla	s♦rralada	.....
cinqu♦nta	mon♦der	<i>moneda-moneder</i>
s♦rra	s♦leta	.....
pl♦tan	emb♦nat	.....
f♦rro	pard♦let	.....
s♦la	cinqu♦ntena	.....
pard♦l	f♦rregot	.....
b♦na	pl♦taner	.....

Copia al final de cada frase les paraules en negreta:

Sempre **m◆nges** xocolata! Hauries de **m◆njar** altres coses. ....
 Jo **pl◆go** a les tres; a quina hora **pl◆gueu**, vosaltres? .....
 Abans **r◆javen** totes les fonts i ara no en **r◆ja** cap. ....
 Si no **c◆lles** tu, **c◆llaré** jo. ....
 Vigila, no et **cr◆mis**! Jo ja em vaig **cr◆mar** ahir... ....
 Au, va, no **x◆rris** tant, que et passes el dia **x◆rrant**... ....
 Abans **p◆ssaves** més per aquí. Per on **p◆sses**, ara? .....
 Avui no hi **p◆nsis** més. Ja hi **p◆nsaràs** demà. ....
 Per què **r◆ntes** el cotxe al carrer? No s'hi pot **r◆ntar**! .....

LA O ÀTONA

- Els mots que acaben amb el so [u] normalment s'escriuen amb **o**:

carro, moto, lloro...   guerxo, flonjo, maco...   ploro, agafó, canto...

- Observa, però, que s'escriu **u** en els mots acabats en **au, eu, iu, ou**:

palau, guineu, caliu, enrenou

- També s'escriu amb **o** el morfema de plural **os** de noms i adjectius:

calaixos, braços, pisos...   grassos, bojós, coixos,...

- Quan hi ha un so [u] en el radical d'una paraula, cal veure si hi ha algun mot de la família que tingui tònica aquesta vocal.

buscaràs o boscaràs?   (busques)
busquet o bosquet?   (bosc)
lluminària o llominària?   (llum)
esllumat o esllomat?   (llom)

Com et dius, nena?

14

Subratlla totes les **O** d'aquest text que sonin [u].

El vent bufava amb força mentre remuntàvem el caminó, i el cobria de sorra, empolsinant-nos les cames i enfosquant el cel. Com que no podíem trobar el camí de tornada, ens refugiàrem entre unes roques. Ens hi vam estar fins que va caure la nit. Llavors, en afluir el vent, aprofitàrem la llum de la lluna per arribar al poblat.

Les cabanes se'ns afiguraven fantasmes, amb la freda claror nocturna. En acostar-nos-hi ens sorprengué un brogit com de molts peus en moviment. Vaig pensar que era el soroll del vent, però en apropar-nos-hi més vaig veure dotzenes de gossos salvatges rondant entre les cabanes. Van fugir de nosaltres tot grunyint.

L'illa dels dofins blaus, de Scott O'Dell

15 Reescriu aquestes grups de paraules:

una mot ♦ al me ♦ carrer	.....
l'altave ♦ de la ràdi ♦	.....
l'enreno ♦ del casin ♦	.....
un torer ♦ viud ♦	.....
té el pian ♦ al porx ♦	.....
el corre ♦ esporti ♦	.....
jo visit ♦ el muse ♦	.....
el millor pallass ♦ europe ♦	.....
un ri ♦ fond ♦	.....

16

Escriu el singular i el plural d'aquestes paraules:

pala ♦ s	..... <i>palau, palaus</i>	actri ♦ s	.....
gripa ♦ s	.....	trofe ♦ s	.....
borratx ♦ s	.....	pallass ♦ s	.....
xoriç ♦ s	.....	arxi ♦ s	.....
disgust ♦ s	.....	corre ♦ s	.....
perdi ♦ s	.....	llangardaix ♦ s	.....
vas ♦ s	.....	europe ♦ s	.....

17 Els espais buits d'aquestes paraules corresponen a les vocals **O, U**. Agrupa les parelles de paraules de la mateixa família.

◆rdre	d◆tzena
v◆it	ass◆lerrat
d◆tze	◆rdenar
campi◆	esp◆lsar
s◆l	v◆itanta
ins◆lt	est◆ssegarr
t◆s	campi◆nat
p◆ls	enfr◆ntar
t◆b	ins◆ltar
fr◆nt	ens◆rdir
s◆rd	int◆bar

ordre, ordenar

18 Copia al final de cada frase les paraules en negreta:

Ara **j◆garem** a parxís. Au, va, **j◆ga** amb nosaltres!
 Algú ha **tr◆bat** un anell? L'he perdut i no el **tr◆bo**...
 Ahir encara **v◆lava**, però avui ja no **v◆la**. Pobre colom!
 Ells ja **esm◆rzen**. Puc **esm◆rzar** jo?
 Quan comenci a **b◆llir**, deixa-la que **b◆lli** cinc minuts.
 No ens **d◆narem** per vençuts. Jo mai no em **d◆no** per vençut.
 Veig que tu et **m◆des**: que ens havíem de **m◆dar**?
 No **◆mplis** tant el gerro. Ahir el vas **◆mplir** massa i es va vessar.

19 Com saps, la història recent del català ha estat força difícil, i tot just ara torna a ser possible normalitzar-lo. Una de les coses que caldria normalitzar és l'ortografia dels cognoms, força caòtica tant pel fet que els cognoms són anteriors a les normes ortogràfiques actuals com pel desconeixement que en tenien els funcionaris que els havien d'inscriure.

Tots els cognoms següents tenen algun error de **vocal neutra** o de **O àtona** (i també d'algunes consonants!) Com els normalitzaries?

Albareda	Badell	Bigas
Busquets	Caldas	Cañellas
Casacuberta	Casellas	Comajuan
Comellas	Corominas	Cunill
Cuberta	Farré	Frasquet
Gubern	Freixas	Guillamet
Junoy	Junqueras	Marjanet
Rusiñol	Parera	Viñas